

PUBLIKACIJOS

A. NESAVAS

A. SIUCO FENOMENOLOGINĖ SOCIOLOGIJA

Austrų sociologas ir filosofas Alfredas Siucas (Alfred Schütz) priklauso tai intelektualinei kryptčiai, kuri neapibrėžtai vadinama fenomenologiniu judėjimu. Nors jam atstovauja įvairių interesų ir orientacijų mąstytojai, visus juos vienija bendros temos ir problemų ratas. Pagrindinė iš jų — vadinamasis „gyvenimo pasaulis“ (E. Huserlio terminu — *Lebenswelt*). Šią temą nagrinėjo ir A. Siucas, šiaandien be išlygų pripažįstamas XX amžiaus sociologijos klasiku, nors po mirties jo idėjos buvo žinomos tik siauram specialistų ratui ir saujelei mokinių.

A. Siucas gimė Vienoje 1899 m. balandžio 13 d. bankininko šeimoje. Gavęs puikų humanitarinį išsilavinimą (lankė garsiąją Esterhazio gimnaziją, kurioje ypač daug dėmesio buvo skiriama lotynų ir graikų kalboms), 1917 m. buvo pašauktas į austrų armiją ir dalyvavo Pirmojo pasaulinio karo mūšiuose Italijoje. Pasibaigus karui, studijavo teisę ir socialinius mokslus Vienos universitete. Jo mokytojai buvo tokie įžymybės, kaip teisininkas H. Kelzenas (H. Kelsen), L. fon Mizesas (L. von Mises), F. fon Vyzeris (F. von Wieser) ir kt. Baigęs mokslus ir apgynęs teisės daktarą, dirbo įvairiuose austrų bankuose. Tačiau šis darbas niekada neužgožė kitų A. Siuco interesų ir tikrojo pašaukimo: jis intensyviai domėjosi filosofine ir sociologine literatūra, dalyvavo pagarsėjusiame L. fon Mizeso seminare, kuriame buvo nagrinėjami metodologiniai socialinių mokslų klausimai, pats rengė pranešimus.

Pirmasis savarankiškas darbas, kuriame A. Siucas ryžosi išdėstyti ir apibendrinti savo nuodugnias E. Huserlio ir A. Bergsono filosofinių pažiūrų studijas, liko nebaigtas ir ilgą laiką gulėjo jo asmeniniame archyve. Tik visiškai neseniai šis bemaž 170 puslapių rankraštis, pavadintas „Gyvenimo formų teorija“ jo pasekėjų buvo parengtas spaudai¹. Tačiau A. Siucas nesiliovė gilintis į E. Huserlio ir ypač M. Vėberio teorijas ir 1932 m. išleido svarbiausią savo kūrinį „Prasminė socialinio pasaulio konstrukcija“². 1938 m. naciams okupavus Austriją, A. Siucas pasitraukė į Prancūziją, o po metų persikėlė į JAV, ir, E. Huserlio žodžiais tariant, buvo dieną — bankininkas, o naktį — fenomenologas. Nuo 1943 m. A. Siucas dėstė Niujorko Naujojoje socialinių tyrimų mokykloje ir tik 1956 m. pagaliau ryžosi palikti banką ir visas jėgas atiduoti sociologijai bei akademiniam darbui, tačiau netrukus, 1959 m. gegužės 20 d., staiga mirė.

¹ Schütz A. Theorie der Lebensformen. Hrsg. von Srubar I.— Frankfurt am Main, 1981; anglų kalba ši knyga išleista: Schutz A. Life Forms and Meaning Structure.— London, 1982.

² Schütz A. Der sinnhafte Aufbau der sozialen Welt. Eine Einleitung in die verstehende Soziologie.— Vienn, 1932.

Atsidūręs JAV, A. Šiucas pateko į visiškai skirtingą kultūrinę aplinką, kurioje sociologijai teko kitoks vaidmuo negu Europoje. To meto amerikiečių sociologai daugiausia orientavosi į empirinius tyrinėjimus, todėl iš pradžių teoriniai A. Šiuco ieškojimai daug kam buvo nesuprantami ir nesukėlė jokio atgarsio. Apie tuos sunkumus jis yra rašęs T. Parsonui — tuometinė jų korespondencija nebloginai atspindi skirtingų teorinių orientacijų susidūrimą³.

Po Antrojo pasaulinio karo palaipsniui kyla susidomėjimas A. Šiuco idėjomis, ypač pagyvėjęs 1962—1966 m. išleidus rinktinius raštus anglų kalba⁴. Netrukus pasirodė ir kiti anksčiau nespausdinti darbai⁵. 7-ajame dešimtmetyje audringai besivystanti fenomenologinė sociologija tarytum iš naujo atrado A. Šiuca, pripažindama jį intelektualiniu lyderiu⁶.

Kaip mąstytoją A. Šiuca paveikė M. Vėberio ir E. Huserlio pažiūros, todėl, apibūdindami jo sociologinę koncepciją, trumpai aptarsime jų įtaką ir reikšmę. A. Šiuco teorijos ištakos — *Naturwissenschaften* ir *Geisteswissenschaften* šalininkų diskusija, kilusi XIX a. pabaigoje ir peržengusi XX a. slenkstį. Vienas iš jos įkvėpėjų — V. Diltėjus tvirtino, kad žmogaus pasaulio ir istorinių kultūros formų pažinimas turi remtis tam tikrų imanentiškų gyvenimo prasmų supratimu, kuris iš esmės skiriasi nuo gamtamokslinio priežastinio aiškinimo. Plėtodamas šią V. Diltėjaus mintį, M. Vėberis siūlė apibrėžti sociologiją kaip mokslą, mėginantį interpretacijos dėka suprasti (*verstehen*) socialinį veiksma, ir kartu kauzaliai paaiškinti jo eigą bei rezultatus. Jis teigė, kad sociologui rūpi ne objektyviai teisinga ar metafiziškai tikra veiksmo prasmė, bet ta, kurią subjektyviai suvokia veikiantysis individas. Kitaip tariant, subjektyvi socialinio veiksmo prasmė siejasi su kitų žmonių veiksmais, ir toji sąveika sukuria prasminį veiksmo ryšį, kuris ir yra M. Vėberio „supratumo sociologijos“⁷ objektas.

Nagrindėdamas „supratumo sociologijos“ projektą ir ypač „subjektyvios prasmės“ sąvoką, A. Šiucas daro išvadą, kad M. Vėberis nepakankamai ištyrė socialinio pažinimo metodologinius pagrindus, tik nubrėžė svarbiausių sociologijos teorinių problemų kontūrus, bet jų neišgildeno. Laikydamas veiksmą (*Handeln*) galutiniu socialinio proceso elementu, M. Vėberis sustojo pusiaukelėje, kadangi subjektyvi socialinio veiksmo prasmė nėra vienareikšmė. Ji tik etiketė, pridenigianti sudėtingą socialinę problematiką, reikalingą išsamesnio tyrinėjimo. Faktiškai A. Šiucas mėgino atsakyti į esminius M. Vėberio klausimus: kokia yra individo veiklos subjektyvi prasmė (*Sinn*); kaip galima suvokti šią prasmę ir, jeigu mokslas siekia objektyvumo, kam tokiu atveju reikalinga subjektyvi prasmė?

Atsaką į M. Vėberio problemas A. Šiucas tikėjosi rasti E. Huserlio idėjose apie vidinę laiko sąmonę (*inner Zeitbewusstseins*), intencionalumą ir kt. Taip pat

³ The Theory of Social Action. The Correspondence of Alfred Schütz and Talcott Parsons / Ed. by R. Grathoff. — Bloomington and London, 1978.

⁴ Schütz A. Collected Papers. Vol. I, II, III. — The Hague, 1962—1966.

⁵ Schütz A., Luckmann Th. Strukturen der Lebenswelt. Bd. 1, Neuwied-Darmstadt, 1975; Schütz A., Luckmann Th. Strukturen der Lebenswelt. Bd. 2, Frankfurt am Main, 1984.

⁶ Fenomenologinės sociologijos formavimasis išsamiau nušviestas knygoje: Новые направления в социологической теории. М., «Прогресс», 1978. A. Šiuco pažiūrų kritinę analizę skaitytojas ras L. Jonino knygoje: Ионин Л. Г. Понимающая социология. М., «Наука», 1979.

⁷ Straipsnio autorius siūlo M. Vėberio terminą „*verstehende Soziologie*“ versti „*supratumo sociologija*“. Plg. „supratumas“ — DLKŽ. Šis terminas kitose kalbose vėrciamas: „*interpretive sociology*“, „*sociologia rezumiejąca*“, „*понимающая социология*“.

jis rėmėsi fenomenologinės filosofijos prielaida, jog pasaulis turi tam tikrą iš-ankstinę tvarką, kurioje galima išskirti apibrėžtas objektų sritis: gamtą, visuomenę, gyvenimą, kalbą, istoriją, visų pirma interpretuojamas ne mokslo, o kasdienio gyvenimo patyrimo. Ši pasaulio tvarka egzistuoja ne pati savaime, bet yra konstituojama gyvenimo tėkmės ir tik vėliau mokslo užfiksuojama. Žinoma, mokslas pertvarko ją savaip, tačiau visos pagrindinės sąvokos, kurios tampa mokslinių ieškojimų ir svarstymų objektu, yra paimtos iš kasdienio gyvenimo. Vadinasi, pagrindžiant socialinius mokslus, būtina atsizvelgti į tas pasaulio struktūras, kurias konstituuoja sveikas protas. Trumpiau tariant, A. Šiucas teigia, kad socialinių mokslų objektas — pasaulis, turintis išankstinę prasmę, konstituojamą kasdienio gyvenimo. Todėl, jo nuomone, supratimo sociologijos uždavinys — aprašyti ir „suprasti“ veiksmų prasmės interpretacijas, kurios vyksta socialiniame pasaulyje. Išaiškinti procesus, kuriais suteikiama ir interpretuojama prasmė, galima nustatius, koku būdu sveikas protas konstituuoja socialinio pasaulio struktūrą. Tik atsakius į šiuos klausimus, bus galima pagrįsti supratimo sociologiją.

Nagrindėdamas šiuos sudėtingus socialinės metodologijos klausimus, A. Šiucas kritikavo natūralistinės pakraipos filosofus bei sociologus, kurie vienpusiškai akcentavo M. Vėberio teiginį, kad socialinių mokslų metodologija turi būti laisva nuo vertinimo (*Wertfrei*), kad jo noras išsaugoti supratimo (*Verstehen*) principą tėra grįžimas prie *Geisteswissenschaften* tradicijos. Tiesa, A. Šiucas pripažino, jog empiriniai pažinimo rezultatai patikrinami įrodymo procedūromis, todėl jie turi būti pateikiami kaip verifikuojami teiginiai. Jis taip pat neneigė, kad socialinių mokslų nustatyti dėsningumai nėra visuotiniai ir tik iš dalies numatomi, taigi gamtos ir socialinių mokslų esmė nesiskiria. Mokslinių procedūrų taisyklės vienodos visiems empiriniams mokslams, nepriklausomai nuo to, kas tirama: gamtos objektai ar žmonių veikla. Vadinasi, A. Šiucas nekvestionuoja pagrindinės M. Vėberio tezės apie sociologiją, kaip laisvą nuo vertinimų (*Wertfrei*) discipliną.

A. Šiucas tvirtino, kad natūralizmo šalininkai klaidingai suprato M. Vėberio „subjektyvios interpretacijos postulata“ ir pagrindinį socialinių mokslų tikslą. Šis tikslas A. Šiuco nuomone — pažinti socialinę tikrovę kaip sociokultūrinio pasaulio objektų ir įvykių visumą, kurią suvokia sveikas protas žmonių, gyvenančių kasdienį gyvenimą ir susijusių įvairiausiais tarpusavio ryšiais. Nuo gimimo patenkame į socialinę „areną“ ir turime surasti joje ryšius bei atramos taškus, vadinasi, patiriame šį pasaulį ne kaip asmeninį, o kaip intersubjektyvų. Natūralizmas A. Šiucui nepriimtinas dėl to, kad traktuoja socialinę tikrovę kaip iš anksto duotą ir savaime suprantamą, neaiškinant, koku būdu ji sukuriamą ir kodėl — intersubjektyvi. Nusprendęs sociologiją pagrįsti kasdienio gyvenimo struktūromis, jis rėmėsi ir E. Huserlio „natūralios nuostatos pasaulio“ (*Welt der natürlichen Einstellung*) samprata, kurią šis vėlyvoje kūryboje vadino „gyvenimo pasauliu“ (*Lebenswelt*). A. Šiuco įsitikinimu, sociologas išeities tašku turi pasirinkti ne gamtos mokslų konstituojamą universumą, o gyvenimo pasaulį, kurio viena iš svarbiausių charakteristikų yra ta, kad jis nereikalauja įrodymo, t. y. jo egzistavimu niekas neabejoja. Galima dvejoti dėl kai kurių *gyvenimo pasaulio* faktų ar įvykių, bet ne dėl jo apskritai, dar daugiau — jis tikrai tapa-

tus ir bendras visiems. Tačiau, jungdamas E. Huserlio fenomenologiją su M. Vėberio supratimo sociologija, A. Šiucas ieškojo savarankiško kelio.

Jo santykiai su E. Huserliu buvo sudėtingi: A. Šiucas jautė intelektualinę skolą ir, vos išleidęs pirmąją knygą, pasiuntė ją E. Huserliui, o 1932 m. gegužės 3 d. gavo tokį atsakymą: „Aš nekantrauju susitikti su tokiu rimtu ir giliu fenomenologu, vienu iš nedaugelio, kuris sugebėjo suvokti viso mano gyvenimo kūrybos esmę, deja, taip sunkiai prieinamą, ir kuris žada tęsti ją kaip šalininkas tikrosios *Philosophia perennis*, vienintelės galinčios būti filosofijos ateitimi“⁸. Nors A. Šiucas ir žavėjosi E. Huserliu, tačiau nesekė juo akiai ir, laikui bėgant, vis kritiškiau vertino huserliškąją intersubjektyvumo sampratą ir transcendentalinės fenomenologijos koncepciją. Jis įsitikino, kad E. Huserlis tik nubrėžė pagrindines fenomenologijos temas, bet nesigilino į socialinių ir gamtos mokslų uždavinių bei metodų skirtumus ir net „nebuvo susipažinęs su konkrečiomis socialinių mokslų problemomis“.⁹ Tuo tarpu A. Šiucas ryžtingai nukreipė fenomenologinę analizę į sociologijos problematiką. Tiesa, ir kiti, patyrę E. Huserlio įtaką, nagrinėjo socialinę problematiką (pvz. M. Merlo-Ponti, P. Rikioras), tačiau jų darbuose nerasime nuodugnesnio sociologijos metodologinių klausimų svarstymo.

A. Šiuco fenomenologinė sociologija — tai bandymas pagrįsti tam tikrą „meta-sociologiją“, kurioje kažkada E. Diurkheimo suformuotas klausimas: kas yra socialinis faktas? pakeičiamas klausimu: kas yra ta socialinė tikrovė, kurią tiria sociologas? Jeigu kalbos struktūra yra „socialinių faktų“ ir „socialinio proceso“ duomenų atsijojimo filtras, kyla klausimas: kaip sociologas gali pažinti visuomenę „iš vidaus“, remdamasis natūralios kalbos neapibrėžtomis prasmėmis? Štai kodėl A. Šiucas skyrė ypatingą dėmesį kasdienio pasaulio struktūroms, sąlygojančioms tai, kad praktiškai visi pasaulio objektai, su kuriais susiduriame, yra tipizuoti. Išskyrus tik nedaugelį unikalių, kiti visada yra tam tikros rūšies daiktai ar reiškiniai. Tipizacija yra bendras suvokimo bruožas, susijęs su konceptualaus mąstymo ištakomis. Pasak A. Šiuco, remiantis tipizacijos procesu, galima atskleisti visuomenių arba konkrečių visuomenės grupių skirtumus. Mūsų pasaulis, teigė jis, jau yra interpretuotas, ir ta interpretacija nėra mūsų išgalvota: ji perimta iš ankstesnių kartų, mūsų tėvų, mokytojų, kurie savo ruožtu taip pat paveldėjo ankstesnes tipizacijas. Žodžiu, ne tik esame gimę sociokultūriniam pasaulyje, bet ir įaugę į jį, tai patvirtina kalba, įkūnijanti turimas interpretacijas ir tipizacijas. Kartu su kalba įgyjame socialinius tipiškų situacijų receptus (elgesio būdus, taisykles), kurie užtikrina tipišką elgesį. Kasdieniame pasaulyje, A. Šiuco nuomone, vyrauja pragmatiniai motyvai, ir, kol įgyti receptai leidžia pasiekti trokštamus rezultatus, jie nekvestionuojami ir neabejotini.

Visi minėti veiksniai (kalba, daugialypės tipizacijos, socialiniai receptai, taisyklės) yra tai, ką A. Šiucas vadina „parankinio žinojimo atsarga“ (*stock of*

⁸ Ši E. Huserlio laiško ištrauka paimta iš M. Natansono parašyto įvado A. Šiuco rinkiniams raštams: *Schutz A. Collected Papers. Vol. I. The Problem of Social Reality.—The Hague, 1962, p. X.*

⁹ *Schutz A. Husserl's Importance for the Social Sciences.—In: Edmund Husserl 1859—1959. H. L. Van Breda et al., eds.—The Hague, 1959, p. 88.*

knowledge at hand)¹⁰. Tai individo gyvenimo istorijos sedimentacija (Sedimentierung), „nuosėdos“, žodžiu, tai, kas įgyjama iš sociumo. Jokia žinojimo atsarga nėra baigtinė, ji auga visą gyvenimą ir tik nedidelė jos dalis sukaupiama asmeniniu patyrimu, didesnioji — gaunama iš visuomenės. Parankinio žinojimo atsarga yra individo atskaitos sistema, kasdienio pasaulio interpretacijos ir orientacijos pagrindas. Kadangi šiuolaikinei visuomenei būdingas darbo pasidalijimas ir specializacija, vadinasi kiekvienas jos narys disponuoja ribotomis žiniomis — kitaip tariant, visas žinojimas paskirstytas tarp profesinių grupių. Į parankinio žinojimo atsargą įeina ne tik žinojimas, bet ir įvairaus pobūdžio įsitikinimai, taisyklės, lūkesčiai, kurie turi įtakos individo pasaulio interpretacijoms. Žodžiu, individas visada yra biografiškai determinuotoje situacijoje, t. y. užima pasaulyje vietą, kuri turi prasmę.

Tokie posakiai, kaip „kasdienis pasaulis“, „sveiko proto pasaulis“, „kasdienio gyvenimo pasaulis“, „natūralios nuostatos gyvenimo pasaulis“, „gyvenimo pasaulis“, nusako tą patį intersubjektyvų žmogaus pasaulį, kuris yra A. Šiuco teorinės analizės objektas. Fenomenologinį „gyvenimo pasaulio“ struktūrų aiškinimą jis laikė vienu iš svarbiausių žinojimo sociologijos uždavinių: „Visos sveiko proto tipizacijos yra neatskiriami konkretaus istorinio sociokultūrinio *Lebenswelt* elementai, kurie įsigali kaip savaime suprantami, socialiai aporuoti dalykai. Be to, jų struktūra sąlygoja konkrečios grupės socialinį žinojimo paskirstymą, reliatyvumą ir reikšmingumą konkrečiai socialinei aplinkai konkrečioje istorinėje situacijoje. Tai tikrosios reliatyvizmo, istorizmo ir vadinamosios žinojimo sociologijos problemos“¹¹. Pagrindinį dėmesį skirdamas žmogaus pasaulio intersubjektyvumui, A. Šiučas nurodė tris svarbias metodologiniu požiūriu žinojimo sociologijos problemas: a) perspektyvų savitarpiskumą, b) socialinę žinojimo kilmę ir c) socialinį žinojimo paskirstymą. Jis pabrėžė, kad parankinio žinojimo atsarga yra paskirstyta socialiai ir todėl kiekvienam individui yra skirtinga. Šia prasme A. Šiučas sukūrė prielaidas radikaliai klasikinės žinojimo sociologijos teoriniam perorientavimui, skyrusiai anksčiau dėmesį tik ideologijai ir teoriniam žinojimui. Naująsias perspektyvas — žinojimo sociologijoje vėliau išplėtojo P. Bergeris, T. Liukmanas, B. Holcneris, H. Naiseris ir kt.¹² Kiek kita linkme, tačiau irgi remdamiesi A. Šiuco idėjomis, pasuko H. Garfinkelis, Dž. Duglas, A. Sikurelas ir kt.¹³ Fenomenologinės sociologijos ir etnometodologijos raida JAV ir Vakarų Europos neįsivaizduojama be A. Šiuco teorinio įnašo.

Dabartinės sociologijos teorijos raidai reikšmingas buvo A. Šiuco atskleistas faktas, kad socialinės tikrovės charakteristikos turi įtakos pačios tikrovės aiški-

¹⁰ Visas svarbiausias A. Šiuco sąvokas ir platesnį jų aiškinimą skaitytojas galės rasti pateikiamame jo straipsnyje „Sveikas protas ir žmogaus veiklos mokslinė interpretacija“, parašytame 1953 m.

¹¹ Schutz A. Collected Papers. Vol. I. The Hague, 1962, p. 149.

¹² Berger P., Luckmann Th. The Social Construction of Reality.— New York, 1966; Holcner B. Reality Construction in Society.— Schenkman, 1968; Neisser H. On the Sociology of Knowledge.— New York, 1965.

¹³ Garfinkel H. Studies in Ethnomethodology.— New Jersey, 1967; Cicourel A. Method and Measurement in Sociology.— New York, 1964; Understanding Everyday Life. / Ed. by Douglas J.— London, 1971.

nimui. Be to, jis nurodė, kad socialinės tikrovės aiškinimas negali apsiriboti vien priklausomų ir nepriklausomų kintamųjų ryšių nagrinėjimu. Taip pat ir prielaida, kad socialinė tikrovė yra išoriškai duota ir gali būti sociologijos iš-eities taškas,— apgaulinga, „nes nėra tokio dalyko kaip gryni ir paprasti fak-tai“¹⁴. Remdamasis fenomenologine tradicija, A. Šiucas kvestionuoja ontologinę ir epistemologinę dichotomiją (būdingą įvairioms natūralizmo ir empirizmo for-moms), kuri skaido žmogaus būtį į tai, kas fiziška (vadinasi, prieinama stebėji-mui kaip bet kuris fizinis procesas) ir dvasiška (arba asmeniška, subjektyvu ir todėl stebėjimui neprieinama). Kadangi socialinis veikėjas nuolat aiškina savo ir kitų veiksmus, norint suprasti bet kokį jo veiksmą, reikia būti ne pašaliniu stebėtoju, matančiu tik fizines šio veiksmo apraiškas, bet visų pirma suvokti paties veikėjo motyvus. Pasak A. Šiuco, gamtotyrininko aiškinamas gamtos pa-saulis nieko „nereiškia“ jo atomams, molekulėms bei elektronams, tačiau socio-logo stebima socialinė tikrovė turi ypatingą prasmę ir relevantų struktūrą joje gyvenantiems ir veikiantiems žmonėms. Sveikas protas atsirenka mąstymo ob-jektus ir interpretuoja pasaulį kaip kasdienio gyvenimo tikrovę. Būtent šie mąs-tymo objektai grindžiami sveiko proto objektais, vadinasi, socialinių mokslų konstruktai yra tarsi antrojo laipsnio, t. y. konstruktų konstruktai, kuriuos su-kuria socialinės arenos veikėjai. Šie A. Šiuco samprotavimai rodo, kaip jis su-prato „subjektyvios interpretacijos postulata“: tai reikalavimas, kad socialinių mokslų konstruktai suponuotų prasmę, kurią veiksmas turi pačiam veikėjui. Žodžiu, visi moksliniai socialinio pasaulio aiškinimai *gali*, o kai kuriais požiū-riais ir *privalo* remtis subjektyvia socialinio veiksmo prasme. Tačiau kaip tokiu atveju sociologo pateikiamas „gyvenimo pasaulio“ aiškinimas išsaugo objekty-vumą? Ar įmanoma objektyviu aiškinimu atkurti subjektyvią socialinio veiksmo prasmę? A. Šiuco nuomone, objektyvumą lemia intersubjektyvios mokslinės bendruomenės normos, tačiau tai nėra labai įtikinamas argumentas.

A. Šiuco koncepcija neišvengė ir kitų vidinių prieštaravimų, kuriuos atsklei-džia jo paties sąvoka „gyvenimo pasaulio struktūros“. Palaiapsniui atsiribodamas nuo E. Huserlio transcendentalinės fenomenologijos, A. Šiucas suprato, jog, tuo keliu einant, neįmanoma atskleisti intersubjektyvumo socialinės prigimties. Jei-gu dėmesys nukreipiamas ne į transcendentalinės sąmonės struktūras, bet į so-cialinį pasaulį, neišvengiamai kyla klausimas: kokia šių sąmonės struktūrų pri-gimtis ir koks jų statusas? Mėginamas kai kur išsaugoti E. Huserlio teorijos principus, A. Šiucas ieškojo universalių *a priori* gyvenimo pasaulio struktūrų, tačiau susidūrė su problema: kaip paaikinti įvairius visuomenės ir istorijos pe-riodus? Būtų neteisinga manyti, kad A. Šiucas nesuvokė šių fenomenologinio aiškinimo prieštaringumų. Su gyvenimo pasaulio struktūrų istoriškumo ir kaitos problemomis susidūrė ir kiti fenomenologinės sociologijos ir etnometodologijos atstovai.

A. Šiucas nepateikė aiškaus atsakymo ir į kitus socialinio pasaulio teorinės analizės klausimus. Tirdamas konkrečią tikrovę, pripažintus jos interpretacijos ir tipizacijos modelius, sociologas turi suprasti ir išaiškinti, kaip šie modeliai atsirado ir kodėl individas pasirinko būtent tą, o ne kitą interpretacijos schemą.

¹⁴ Schutz A. Collected Papers. Vol. I. The Hague, 1962, p. 5.

A. Siuco veikaluose galima rasti užuominų, kad jis suprato šių klausimų neišvengiamumą ir svarbą, tačiau į juos neatsakė. Netgi svarbiausi jo teoriniai konceptai: gyvenimo pasaulis, sveiko proto mąstymas, kasdienis žmogaus pasaulis, nėra pakankamai tiksliai apibrėžti.

A. Siuco sociologo idealas — bešalis ir objektyvus stebėtojas, teoretikas. Tačiau kuo aiškiau suvokiamas istorijos, individo patyrimų „sedimentacijos“ svarba socialinio pasaulio kūrime, tuo labiau aiškėja skirtingų socialinės tikrovės formų konstravimo vaidmuo. Tarkime, kad sociologas, pasirinkęs A. Siuco siūlomą kelią, išaiškino svarbiausias gyvenimo pasaulio struktūras, atskyrė visuotines jo struktūras nuo tariamų ir laikinų. Tai galėtų būti įvairių istorinės tikrovės formų kritinio vertinimo pagrindas. Šia kryptimi ir mėgina eiti kai kurie, jau minėti A. Siuco pasekėjai (P. Bergeris, T. Liukmanas ir kt.) Tačiau fenomenologų deklaruojamas gryno deskriptyvumo principas užkerta kelią vertinti skirtingas socialinės tikrovės formas. O tuo atveju, kai tai vis dėlto daroma, sociologinėje analizėje atsiranda subjektyvios nuostatos ir vertybės, ir kartu pažeidžiami fenomenologijos svarbiausi metodologiniai principai.